

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Erdős Lajos*

Cím: *Alexander Bernát meghalt*

Forrás: *Hagyaték Hírlap*

Bp
(Hely)

1927. 10. 25.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Alexander Bernát

Idő

"1927"

Személy

Alexander Bernát meghalt

Pénteken még eljött a rendes találkozóra a 77 éves öreg úr és erejének teljességében beszélt terveiről, megírandó könyvéről. Szombat délelőtt meglátogatta legkedvesebb leányát, aki a napokban ment át súlyos operáción. Szombat este Kóbor Tamásékkal vacsorázott vidám baráti körben. Vasárnap reggel fél 5 óraker rosszul lett és mire az orvosok megérkeztek, vége volt, elment. A szomorú esetnek gyorsan híre terjedt és egész vasárnap zarándokoltak rokonai, barátai, tisztelői, tanítványai a Ferenc József rakpartra, hogy megegyeszen lássák a drága halottat abban a meghitt otthonban, amelynek az ő ragyogó szelleme volt a legfőbb ékesége. És valóban láttuk őt, láttuk halálos ágyán néma ajakkal mozdulatlanul azt, aki valaha maga volt az élet, a sohasem pihenő életakarát, aki öröme, reménye, támasza volt mindenkinek, aki hozzá fordult.

Erőszakot kell tenni önmagán, aki e napokban Alexander Bernátról írni akar, le kell tompítani az érzelmek zajgását, vissza kell fojtani a könnyeket, mert őrla nem elég elmondani, hogy tudós volt, hogy egyike volt az elmúlt generáció legnagyobb és legmaradandóbb hatású tanárainak, hogy esztétikai, dramaturgiai és publicisztikai tevékenysége fontos tényezője a jelenkori magyar kultúrának, ő több volt mindennél, a szív embere volt, arra született hogy szeressen és szeretessék. Kiterjedt baráti köréhez a legerősebb kapcsolatok kötötték, senki sem tudott úgy együtt sírni a bánatos szívűekkel, mint ő és senki sem tudott úgy együtt örvendezni az örvendezőkkel, mint ő. A legtisztább, a legnemesebb és a legmaradandóbb szimpátiával vette őt körül egy öregekből és fiatalokból álló generáció és most, hogy elment, hogy

itt hagyott bennünket, mi nemcsak a tudomány veszteségét siratjuk.

Alexander Bernát 1850 április 13-án született. Hihetetlen akaraterővel küzdött, hogy tanulhasson, mert nemcsak önmagát tartotta el, hanem még családját is kellett támogatnia. Budapesten, Lipcsében, Berlinben és Párizsban tanult és hazatérte után, mint reáliskolai tanár már 28 éves korában magántanára lett a budapesti egyetemnek. 1904-ben lett rendes tanár s az egész idő alatt egyik legünnepeltebb előadója volt az egyetemnek. Kellemtelenségei a kommún alatt kezdődtek, el akarta hagyni az országot, de nem kapott útlevelet. A kommún bukása után ellene is vizsgálatot indítottak és végül úgy érezte, hogy el kell hagynia hazáját. A számkivetésben mutatta meg igazán lelke nagyságát. Magántanára rehabilitáltatta magát a genfi egyetemen, majd Németországba ment és itt német nyelven írta meg Spinozáról szóló mély és szellemes könyvét. Itt érte a legnagyobb csapás, elvesztette imádott feleségét, életének támaszát. Ezután hazajött és itt szeretettel várták gyermekei, barátai és tanítványai. Nyugálmányba helyezték, úgyhogy életének utolsó éveit nem keserítették többé anyagi gondok. Az utolsó napig dolgozott, sajtó alá rendezte műveit, szerkesztette a *Filozófiai Írók Társaság* új sorozatát és nagyszámú cikket írt a különböző napilapokba. Mindvégig élő és ható energia volt és szerszámát csak a halál tudta kezéből kiűzni.

Irodalmi munkássága rendkívül gazdag, főképpen filozófiával és esztétikával foglalkozik. Fő problémája a filozófia története, amelynek éveken át előadója volt az egyetemen s amelynek eszméjéről külön könyvet írt. Különösen Kant érdekelte, fő műveit lefordította és egy külön művet írt *Kant élete, fejlődése és filozófiája* címmel. A műnek egyébként csak az első kötete jelent meg. A XIX. század pesszimizmusáról írt szép könyvében Schopenhauerrel és E. v. Hartmannal

oglalkozott. A filozófia történetének intenzívebb művelése céljából indította meg Bánóczi Józseffel a *Filozófiai Írók Társaság* sorozatát, amelybe ő maga fordította le, illetve magyarázta Descartes-ot, Hume-ot, Diderot-ot és főképpen Kantot. Egyébként felfogását illetően a neokantianusok közé tartozik. A *Művészet* című, párbeszéd formában írt kis könyvét a Kisfaludy Társaság Somogyi-díjjal jutalmazta. Az irodalomtörténetben különösen Shakespeare és Madách érdekelték, nagyon értékesek a *Hamlet*-et és az *Ember tragédiáját*-t tárgyaló tanulmányai.

De talán még a tudósnál is nagyobb volt benne a tanár. Egészen hasonlíthatatlan művészettel tudta szemléltetni a legelvontabb gondolatokat is. Kezei között megelevenedett az elmúlt korok kultúrája és a filozófiai gondolatok mindig az egész kor minden eszméáramlatával kapcsolatosan jelentek meg. Mindig 11-től 1-ig adott elő és mi éhes filozopterek meglefedkeztünk éhségünkről, meglefedkeztünk mindentről és ha Alexander Bernát tárgyában elmerülve olykor a csöngetést sem hallotta, boldogan hallgattuk akármeddig. Mi sem jellemzőbb ránézve, hogy egy ismerős hölgy, egy volt hallgatója, aki részt vett az ő Shakespeare-ciklusán, azt mondta róla, hogy ő a legbájosabb Ofélia. Valami egészen különös tehetsége volt ahhoz, hogy mindig háromszor annyit mondott, mint amennyit tényleg mondott, mindig meg tudta sejtetni a közönséggel azt is, amit szavakban kifejezni nem lehet. Csak egy személyes élményt akarok elmondani. 1899 telén a görög filozófia történetét adta elő. Sokrateshez értünk és ő elbeszélte nekünk az egész pör lefolyását. És mikor odaért, hogy a nagy gö-

Székesgyővárosi h

rög bölcsl kiitta a méregpoharat, sírva fakad és könnyek között fejezte be az előadást.

A filozófusok még ma is sokat vitatkoznak a filozófia lényegén, azonban senki és semmi sem fejezi ki azt oly világosan, mint maga a filozófia szó, amely annyit jelent, hogy „bölcseesség szeretete”. Alexander Bernát erőt tanított bennünket: szeretni a bölcseességet.

Erdős Lajos